

Dolor sit	13,65
Amet	5,60
Consectetur ad.	4,90
Lorem	3,67
Dolor sit Amet	14,00
Consectetur	12,87

*****

Total:	59.24
---------------	--------------

Cash:	60
CHANGE:	0,76

VAT/TAX INCLUDED IN ABOVE TOTAL

RATE A	23,00 %
RATE B	5,00 %

*****

CHANGE: **אהבה**
 VAT/TAX INCLUDED IN ABOVE
 RATE A 23,00 % **בימי**
 RATE B 5,00 % **משבר**

מחקר חדש בודק את הקשר בין מגדר, תעסוקה וגירושין. חלק מהמצאים מפתיעים, והיתר - מדכדכים למדי

ענת הרבסט-דבי עמית קפלן

המאמר במלואו התפרסם בכתב העת מוגמות, נג(2) (תשע"ט), עמ' 107-136

העלייה באי-היציבות התעסוקתית בעולם ובישראל מצד אחד, והגידול בהשכלתן של נשים ובשיעורי השתתפותן בשוק העבודה מהצד האחר, מחדדים את חשיבות בחינת הקשרים בין תופעות אלו לבין גירושין ברמת המיקרו – הפרט והזוג. מחקר זה מתמקד בשני ממדים של אי-שוויון: אי-יציבות תעסוקתית והעדר השכלה אקדמית, הנבחנים ברמת הזוג. בחינה זו מאפשרת לבדוק בעת ובעונה אחת שני ממדים מרכזיים של אי-שוויון חברתי: ההיבט המעמדי – בין משקי הבית, וההיבט המגדרי – בתוך משקי הבית. מטרתו של מחקר זה היא לבחון כיצד אי-יציבות תעסוקתית של בני זוג נשואים ורמת השכלתם קשורות לגירושין בישראל. במחקר זה השתמשנו בקובץ נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המבוסס על המפקד המשולב 1995–2008 בצירוף נתוני תעסוקה ושכר מרשות המסים ומהמוסד לביטוח הלאומי. אל קובץ זה מוזג קובץ של נישאים ומתגרשים, אף הוא של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. נמצא כי השכלה ותעסוקה ברמת הזוג פועלות בכיוונים מנוגדים מבחינה מגדרית בכל הנוגע לגירושין. העדר השכלה אקדמית של בני הזוג מגדיל את הסיכוי לגירושין לעומת זוגות שבהם בני הזוג הם בעלי השכלה אקדמית. יתר על כן, אי-יציבות תעסוקתית של גברים מעלה את הסיכוי לגירושין לעומת יציבות תעסוקתית, ואילו אי-יציבות תעסוקתית של נשים מקטינה את הסיכוי לגירושין לעומת יציבות תעסוקתית. ממצאים אלו נדונים לנוכח הקשר בין גירושין לבין אי-שוויון חברתי.

מחקר זה מתמקד בהשפעותיהם של ממדים שונים של אי-שוויון חברתי – דפוס של אי-יציבות תעסוקתית ורמת ההשכלה – על הנטייה של זוגות בישראל להתגרש, ונבחנת בו הצטלבותם עם אי-שוויון מגדרי. הנחת היסוד של מחקר זה היא שמשפחות ככלל, וגירושין בפרט, שני מוסדות חברתיים-כלכליים רבי-עוצמה, הם חלק בלתי נפרד מתהליך יצירתו והעמקתו של אי-השוויון הכלכלי-חברתי. אי-השוויון בא לידי ביטוי בממדים מגוונים, כגון מעמד, מגדר, השכלה, יציבות תעסוקתית, אתניות ולאומיות. גירושין מעמיקים את אי-השוויון, ובמדינות רבות בשני העשורים האחרונים, בניגוד לעבר, הם נעשו שכיחים יותר בקרב קבוצות מוחלשות. בהינתן ההשלכות השליליות של גירושין על המעמד הכלכלי של נשים, ילדים ולעתים גם של גברים, הנטייה הגדולה יותר לגירושין בקרב קבוצות מוחלשות מעמיקה עוד יותר את הפערים החברתיים-כלכליים.

אפשר להצביע על שני כיוונים תאורטיים מרכזיים להסבר הקשרים בין אי-היציבות התעסוקתית מצד אחד

והעדר השכלה אקדמית מצד אחר לבין גירושין. הראשון מדגיש את הממד המגדרי ומתייחס לקשר בין ערעור חלוקת התפקידים המגדרית לבין ערעור היציבות הזוגית. השני מדגיש את הממד הכלכלי, את מיעוט ההכנסות בעקבות אי-יציבות תעסוקתית והשכלה לא אקדמית של שני בני הזוג כממדים מרכזיים בהסבר לגירושין.

שיעור הגירושין הכללי בישראל ירד בין שנות החמישים לבין שנות השבעים של המאה ה-20. אך בין שנות השבעים לבין שנת 2005 הוא עלה במידה ניכרת, ומאז הוא יציב (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2017, לוח 3.1). שיעור הגירושין בקרב יהודים גבוה לכל אורך התקופה לעומת שאר הקבוצות האתנו-לאומיות, ובעשור וחצי האחרונים חלה עלייה בשיעורי הגירושין גם בקרב מוסלמים ונוצרים, ובמידה מועטה יותר בקרב דרוזים. כמו כן, מסוף שנות השמונים ולאורך שלושת העשורים האחרונים חלה עלייה ניכרת בשיעור המשפחות החד-הוריות בישראל, ובראש מרביתן עומדות אמהות גרושות (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2017, לוח 5.12). למרות העלייה בשיעורי הגירושין לעומת מדינות החברות ב-OECD ישראל עדיין מוגדרת כחברה משפחתית, המאופיינת בשיעור גירושין נמוך, בשיעור נישואין גבוה ובשיעור ילודה גבוה. אם נתייחס לשיעורי הגירושין לאורך שנותיו של מחקר זה (1995–2008), נוכל לומר שבשנים 1990–1994 עמד שיעור הגירושין בישראל על 1.4 ל-1,000 נפש, ואילו השיעור הממוצע של מערב אירופה עמד על 2.2 ל-1,000 נפש. בשנת 2008 טיפס שיעור הגירושין ל-1.8 ל-1,000 נפש, והממוצע של ארגון ה-OECD עמד בשנת 2009 על 2.4 ל-1,000 נפש.

כאמור, מטרת המחקר היא לבחון כיצד אי-יציבות תעסוקתית של בני זוג והעדר השכלה אקדמית משפיעים על הנטייה לגירושין בקרב זוגות בנישואין ראשונים בישראל.

ממטרה זו נגזרה השאלה אם העדר השכלה אקדמית של שני בני הזוג והעדר יציבות תעסוקתית של שניהם מעלים את הנטייה לגירושין, או לחלופין, אם אי-שוויון מגדרי בין בני הזוג, ובייחוד הפרה של נורמות מגדריות, הם מנגנון העשוי לערער את יציבות הקשר הזוגי.

איי־ציבות תעסוקתית של גברים והעלייה בסיכויי הגירושין

מחקר זה בחן את הקשרים בין גירושין לבין שני ממדים של אי־שוויון, האופייניים למודרניות המאוחרת, והצטלבותם עם אי־שוויון מגדרי: תעסוקה לא יציבה והעדר השכלה אקדמית. שאלת המחקר הייתה מה קורה בקשר בין בני זוג בעידן המעמיד במרכז את אידאל הבחירה החופשית ואת השוויון ביחסים ובהבעת מאופיין בגידול באי־השוויון הכלכלי ובמבנה תעסוקתי לא יציב. מאחר שנישואין בעידן הקפיטליזם המאוחר מספקים למשפחה רשת ביטחון כלכלית, שאלנו אם העדרן של יציבות תעסוקתית והשכלה אקדמית של שני בני הזוג הוא מנגנון המערער את הקשר הזוגי. לחלופין שאלנו אם עלינו לראות בנישואין קודם כול מוסד, שמשורטטים ובאים בו לידי ביטוי יחסי כוח מגדריים, ולפיכך אי־שוויון מגדרי בין בני הזוג, ובייחוד הפרה של נורמות מגדריות. האם זהו מנגנון המערער את יציבות הקשר הזוגי? ככלל, הממצאים מעידים כי דפוס אי־היציבות התעסוקתית ורמת ההשכלה של בני הזוג הם מאפיינים בעלי חשיבות כדי לנמק את שיעור הגירושין בחברה הישראלית, מעבר לרמת ההכנסות של משק הבית, מעבר לרמת אי־השוויון בשכר בין בני הזוג ומעבר למאפיינים אחרים. המחקר מצביע על שני ממצאים מרכזיים הקשורים בממד אי־השוויון שנבחן: אי־יציבות תעסוקתית והשכלה אקדמית.

בנוגע לאיי־ציבות תעסוקתית, המחקר מצביע על דפוס מגדרי ברור שלפיו תעסוקה לא יציבה של גברים מגדילה את הנטייה לגירושין, גם אם בת הזוג עובדת בשכר בתעסוקה יציבה וגם אם לא, והנטייה לגירושין היא הגבוהה ביותר בקרב זוגות שבהם רק האישה עובדת בתעסוקה יציבה. לפיכך, אי־יציבות תעסוקתית של גברים מעלה את הנטייה להתגרש, ואילו אי־יציבות תעסוקתית של נשים פועלת בדרך הפוכה. נוסף על כך, נמצא כי חלק מהשפעתה של אי־יציבות תעסוקתית על הנטייה לגירושין קשור לירידה ברמת ההכנסות של משק הבית. עם זאת, גם בפיקוח על רמת ההכנסות של משק הבית ועל משתנים נוספים, הדפוס המגדרי נותר בולט. ממצאים אלו מצביעים על ההשפעות המורכבות של אי־יציבות תעסוקתית על גירושין הן מבחינה כלכלית והן מבחינה מגדרית: מצד אחד, אי־יציבות תעסוקתית מקטינה את סך כל המשאבים הכלכליים של משק הבית וכך מעצימה את הנטייה לגירושין, בהתאם לתזה הכלכלית־מעמדית, המדגישה את חשיבותם של משאבים כלכליים לנישואין ותפיסתם כרשת ביטחון

כלכלית. מן הצד האחר, לאיי־ציבות תעסוקתית יש השפעות החורגות מן ההשפעות הכלכליות כפי שהן נמדדו במחקר, והיא פועלת בכיוונים מנוגדים מבחינה מגדרית, בהתאם לתזה המגדרית. לפי תזה זו, בחברה שבה אי־היציבות התעסוקתית של גברים מפרה נורמות מגדריות, אי יציבות זו עשויה להעלות את הנטייה לגירושין.

ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם מחקרים שנעשו בעולם, אך לא עם ממצאי מחקר קודם של רז־יורוביץ' שנעשה על ישראל. עם זאת, דפוס מגדרי זה דומה לממצא במחקרה של רז־יורוביץ' בנוגע לאי־שוויון בשכר: בקרב זוגות שבהם האישה משתכרת כמו הגבר או יותר ממנו, סיכויי הגירושין גבוהים יותר מאשר בקרב זוגות שבהם הגבר הוא המפרנס העיקרי. השפעתה של אי־סימטריה מגדרית, כפי שהיא נמדדה על־פי פערים ברמת ההשכלה בין בני הזוג, נמצאה גם במחקרה של לוי, שלפיו זוגות שבהם לנשים יש השכלה אקדמית ולגברים יש השכלה נמוכה יותר נמצאו בעלי סיכויי גירושין גבוהים יותר מזוגות אחרים. אי־סימטריה מגדרית נמצאה קשורה להיבטים משפחתיים נוספים פרט לגירושין, כגון חלוקת עבודות הבית וטיפול בילדים.

במחקרים בעתיד מתבקש לבחון אם ממצאים אלו נותרים תקפים גם בשימוש במדדים נוספים של המצב הכלכלי, שלא היו זמינים לנו בקובץ זה, כגון קבלתה של קצבת הבטחת הכנסה.

גירושין שכיחים יותר בקרב זוגות עם כחות משאבים השכלתיים וכלכליים

לעומת אי־היציבות התעסוקתית, התמקדות ברמת ההשכלה של בני הזוג מצביעה על דפוס מעמדי סימטרי מבחינה מגדרית, בהתאם לתאוריה המעמדית. נמצא שכאשר שני בני הזוג הם בעלי השכלה אקדמית, הנטייה לגירושין נמוכה יותר הן לעומת זוגות שבהם לשני בני הזוג ויש השכלה לא־אקדמית, הן לעומת זוגות שבהם יש אי־שוויון בין בני הזוג ברמת ההשכלה. בהמשך לכך, בניגוד לתזה המגדרית, נמצא כי זוגות שבהם האישה משכילה מבו זוגה אינם בעלי נטייה רבה יותר לגירושין לעומת זוגות שבהם הגבר משכיל מבת זוגו. שוויון מגדרי ברמת ההשכלה, כאשר מדובר רק בהשכלה אקדמית (הומוגמיה אקדמית), הוא מנגנון התורם לייצוב הקשר הזוגי. תמיכה לטיעון המעמדי אפשר לראות בשני ממצאים נוספים העולים מן הניתוח: בעלות על דיור מקטינה את הסיכוי לגירושין לעומת העדר בעלות